

Dengelegi Pongrácz János erdélyi vajda síremléke.

Az E. M. E. vajdahunyadi vándorgyűlése alkalmával rövid időt Tövisen is töltöttem. Kelemen Lajos, az egyesület lelkes titkára, hívta fel figyelmemet arra, hogy a Hunyadi János által épített róm. kath. templomban érdekes középkori sírkőtöredékek hevernek. Az 1440-ben, a szentimrei csata emlékére emelt, egyébként egyszerű, de tiszta csúcsíves stílusú templomnak kiváló díszét alkotja a gazdag tagozatú főkapu. Felirata a templom nagyifürő alapítójának emlékét őrzi
 ⊕ an. dni. MCCCCXXX. JOHANES. de HWNYAD. rgi hung. gubr.

A templom szentélye eredeti épségben van meg, az ablakok legnagyobb része azonban be van rakva, tagozataik leütve, csak itt-ott vannak meg az orrok. A szentély észak-keleti oldalához csatlakozó sekrestyének záróköve: agnus Dei. A régi torony még jókarban van.¹

A templomhajó falához támogatva négy darab töredékes sírkövet találtam. A futólagos szemle alkalmával négy különböző síremlék töredékeinek mutatkoztak. Eredeti elhelyezésük a templom padozatában volt, mert koptatva vannak. Később azonban innen kiemelték őket és oltárkönek, vagy egyéb célra használták fel. Ezt bizonyítja azon körülmény, hogy a kövek kettejének hol a jobb, hol a bal — feliratot tartalmazó — szegélye durván le van faragva. A legendából alig egy-két szótöredék olvasható. Hogy ily elszomorító körülmények dacára is ezen emlékekkel behatóbban foglalkozhattam s vizsgálataim némi eredményre vezettek, azt dr. Pósta Béla régiségtári igazgató páratlan előzékenységének köszönhetem. Ő ugyanis ezen becses emlékekről gipszmásolatokat vétetett s ezek az E. M. E. régiségtárában lévén elhelyezve, alapos vizsgálatuk lehetővé vált.

¹ V. ö. R. Fl. A tövisi templomok. Arch. Ert. 1870. 93–95.

Mindenekelőtt megállapítottam, hogy a kövek közül két töredék egybeillő, egymást kiegészítő két rész. Erre vallanak a díszítési módor és betűk azonossága, továbbá a mélyített rész egyenlő közü távol-sága és végül maga a síremléken látható címer. Ugyanis az egyik darabon látható címerkép, a másik darab sisakdíszén ismétlődik.

A síremlék homokkőből faragott négyszögletes sírkő, felső részének hossza 94.5 cm., szélessége pedig 77.5 cm. Az alsó töredék jobboldali hossza 69 cm., baloldali hossza 82 cm., szélessége pedig 79 cm. Eredeti mérete tehát hosszúságban 165 cm. és szélességben pedig 90 cm. lehetett.

A képes mezőt keretelő pálczatagozat több helyen letöre-dezett. Földombormívű minuskulákkal vésett legendájából csak ennyi olvasható:

hic est sepultura no. ... | qdam magnifici Jonis ... | anno Dni 147 ...

Vagyis: Hic est sepultura no ... quondam magnifici Johannis ... anno Domini 1477. A legutolsó számjegy helyén csak egy haránt induló vonalka látszik, de már ezt is elegendőnek vélem annak megállapítására, hogy ott 5. vagy 7. számjegynél egyéb nem lehetett. Legnagyobb bizonyossággal az utóbbira utalhatók.

A sírkő képes mezejét egy teljes címer tölti be, melynek dőlt háromszögű pajzsában 12 küllős kerék alatt szarvaival felfelé fordított hold-sarló s ennek öblében csillag. Koronás csőrsisakjának dísze a pajzsbeli kerék. A sisakkoronából négyágú lombtakaró omlik alá s ez mintegy csalhatatlan bizonyítékát adja a késői csúcs-íves modornak. Művészi tekintetben semmivel sem áll hátrább a közelkorú Berzeviczi, vagy Perényi síremléknél. Tehát mint műemlék is kiváló figyelmet érdemel.

A felirat fogyatékosága miatt csak heraldikai ismereteink alapján állapíthatjuk meg azt, hogy e sírkő kinek emlékére készült.

Mindenekelőtt feltűnő a hasonlatosság címerképünk és a Káta-nemzetség címere között. Ismerjük Káthay Jakab egri püspöki vicarius pecsétjét 1439. évből, melynek pajzsalakja hat küllős kerék, sisakdísze pedig ugyanaz.¹ A különbség mindössze annyi, hogy a mi címeralakunk nem hat, hanem 12 küllős, továbbá, hogy kísé-retében hold-sarló és csillag is jelentkezik. A feltűnő hasonlatosság mellett sem állíthatjuk azonban teljes határozottsággal, hogy címé-rünk a Káta-nemzetségevel azonos. Hiszen már a nemzetségi cím-erek között találunk egymástól alig eltérő pajzsalakokat, így a Balog-Semjén, Hunt-Pázmán és Miskolcz-nemzetségek teljesen azonos címerképe a sas, vagy a Borsa, Ják és Katisz-nemzetségeké az oroszán. Ily hasonlóság föltételezése annál könnyebb a XVI. sz. végén. De nem állíthatjuk azért sem határozottan, hogy a Káta-

¹ Csoma József, Magyar nemzetiségi címerek 115.

nemzetség címérével állunk szemben, mert e nemzetségnek Erdélyben szerepe nem volt.

A Káta-nemzetségre fordított figyelmünk azonban mégsem maradt meddő, mert ezzel vonatkozásban oly családra bukkanunk, melynek Erdély történetében kiváló szerep jutott. Ez a dengelegi Pongrácz család. Ugyanis Karácsonyi János, bárha okleveles alapon bizonyítani nem tudja, mégis — épp a címere után ítélve — föltételezi, hogy e család a Káta-nemzetség tagja.¹

Ismerkedjünk meg tehát a Pongrácz család címérével. Siebmacher így írja ezt le: Több küllős kerék alatt szarvaival lefelé fordított hold-sarló között csillag. Sisakdísz csukott sasszárny.² Látjuk tehát, hogy ez esetben már sokkal közelebb jutottunk síremlékünk pajzsalakjához. Itt már nem hiányzik a hold-sarló és csillag, ez pedig fontos körülmény. Az már nem sokat változtat, hogy Siebmacher a hold-sarlót szarvaival lefelé fordítottnak mondja, mert ilyen kisebbszerű változást gyakran észlelünk még egyugyanazon személy pecsétjein is. Lényegesebb az, hogy sisakdíszről csukott sasszárnyat mond. Ha azonban megismerjük forrását, akkor ez irányú aggodalmunk is könnyen eloszlik. Hiszen ő maga bevallja, hogy a forrásul használt két pecsét közül az egyik pajzs-címer, a másiknak sisakdíszre pedig nehezen kivehető. E két pecsétet Pongrácz János erdélyi vajda 1465 május 4-én és 1470 június 30-án használta. Mind a kettő köriratos.³ Cluj

A kérdés megoldásához ismernünk kell még Pongrácz János leányának, Katának címéréét, mely az 1524-ben elhalt férjének, Ujlaki Lőrincznek tumbáján látható:⁴ itt a hold-sarló szarvaival felfelé van fordítva, tehát a miénkkel teljesen azonos pajzsalakot ábrázol. Ezek után nem lehet többé kétségünk aziránt, hogy a tövisi síremléken a dengelegi Pongrácz család címere díszeleg.

Jelentős szerepe daczára historikusaink és családtörténészeink feltűnően keveset foglalkoztak e család multjával. Azt tudjuk, hogy a Hunyadiak korában tűnt fel, ebben a korban virágzott s ennek végével enyészett el. A család gyors emelkedésének oka kétségtelenül a Hunyadiakkal való rokonságban keresendő. Első ismert őse, Dengelegi Pongrácz a XIV. sz. elején élt; fia volt János, a ki 1323—1342 között a szatmárvármegyei Vezend községben birtokos

¹ Dr. Karácsonyi János. A magyar nemzetségek. II. 321.

² Wappenbuch IV. B. Der Adel von Ungarn 510. I.

³ Orsz. Levéltár D. O. 28856. és 17035. sz.

⁴ Dr. Thallóczy Lajos. Az Ujlakiak síremlékei. Arch. Értesítő IX. 1889. 1—6. A tumbán négy pajzscímer látnak és pedig: Fent jobbról a hercegi zászló mellett *Bosznia* címere (három lebegő lillomos korona). Balról az *Ujlaki*-címer (négyelt: 1., 4. pajzsfő alatt polya, 2., 3. két ágaskodó oroszlán együttesen koronát tart). Alul jobbról a Dengelegi Pongrácz-címer, a mi a herceg első nejét, Pongrácz Katalint illeti és alól balról czölöppel hasított pajzsban, jobbról polya alatt palánk, balról polya alatt fejsze, mely minden valószínűség szerint a herceg második nejének címéréét ábrázolja.

Ennek unokája György Hunyadi János féltestvérét, Csolnokosi¹ Klárát vette nőül s már 1439-ben Erdély alvajdája lőn. 1456 előtt halt el. Nejétől három fia született: László, János és András, a kik atyjuk keresztnevét családnévül vették fel. E három fiú és az özvegy 1456 ápr. 4-én V. László királytól Kolozs- és Tordavármegyében kiterjedt birtokokat nyertek adományban.

András Magyarország felső részének kapitánya és Trencsénvármegye főispánja volt.

László a kolozsvári apátság kormányzója. Meghalt 1463-ban.

Janos 1462—1476-ig erdélyi vajda. Kiváló hadvezér, a ki 1460-ban a törökökön vívott fényes győzelmet, 1467-ben pedig a moldvai hadjáratban szerzett babérokat. 1462-ben Szabadkát, 1465-ben pedig Szászsebest és tartozékait nyerte adományba Mátyás királytól. Szászsebes városán kívül négy várat bírt Erdélyben: Létát, *Diódot*, Almást és Küküllővárt. A Dénesi Jánostól elkobzott illyei kastély is birtokába jutott.² Ugy látszik azonban, hogy élte utolsó szakában Diódon lakott, itt keltez egy oklevelet 1475 aug. 8-án. Fontos ez reánk nézve azért, mert Diód és Tövis szomszédos községek. Véletlen halála 1476 decz. 22-én éppen Mátyás királynak Beatrixsal tartott lakodalmán esett. Nejének csak keresztnevét ismerjük (Erzsébet), ettől egy fia, Mátyás és két leánya, Kata (Ujlaki Lőrinczné) és Zsuzsa (Oroszlánkői Menyhátrné) született.

Mátyás 1501. körül utódok nélkül halt el s így benne a dengelegi Pongrácz család elenyészett.

Ha már most az elősorolt adatokat vizsgálat alá vesszük, nem lesz többé nehéz a feltett kérdésre megoldást találni. Kinek emlékét őrzi a tövisi sírkő? Heraldikai bizonyítékaink igazolják, hogy a síremlék képes mezejére vésett czímer csak a dengelegi Pongrácz családé lehetett. Családtörténeti adataink pedig azt igazolják, hogy a dengelegi Pongrácz családból ez időben csak egyetlen egy János volt: a vajda. Kortörténeti adataink, János vajda halála, egybevág a síremléken látható évszámmal, mert a világosan olvasható első három számjegy az 1470-es évekre utal, a legutolsó számjegy pedig a legnagyobb valószínűség szerint: 7, vagyis együtt az eltemetés évét, 1477-et adja. Volt alkalmam helytörténeti adataira is utalni, midőn idéztem János vajdának 1475 aug. 8-án Diódon, Tövis közvetlen tőszomszédságában kelt levelét. Mindezen adatok egybevetésével pedig nem lehet többé kétségünk aziránt, hogy meghatározásunk tekintetében valamelyes tévedés foroghatna fenn.

Az sem változtat a már megállapított eredményen, hogy

¹ *Dr. Wertner Mór*, Dengelegi Pongrácz János vajda származása cz. cikkében (Erd. Múzeum 1906. 146—149.) P. György nejét következetesen **Hunyadi** Klárának nevezi. Viszont ez a cikk adja a Pongráczok legteljesebb nemzedék rendjét.

² *Gr. Lázár Miklós*, Székely ispánok. Századok 1880. 810. 1.

Schwandtner állítása szerint János vajda Gyulafehérvárt lett eltemetve, mert vagy az ő értesülése lehetett téves, vagy pedig a síremlék vándorolt el ismeretlen okokból a közeli Tövisre. Hogy e két lehetőség közül melyik áll közelebb a valósághoz, azt el nem dönthetjük, de ez már nem is a mi feladatunk. Elégedjünk meg azzal, hogy egy kiméletlenül összefaragott és összetört középkori műemlékünk eredeti rendeltetését megállapítottuk s ennek alapján a sírkő jelenlegi gondozóit nagyobb kegyelet kifejtésére hívjuk fel.

Sándor Imre.

A szemerjai Szász család.

(Második, befejező közlemény.)

Szász Jánosnak három gyermeke volt: Pál, Károly és János. I. *Pál* szül. 1792 márcz. 17. Vizaknán. Fiatalon, még kollégiumi diák korában felcsapott katonának s 1809-ben, mint József huszárezredbeli kadét a Piave melletti ütközetben eltűnt. Valószínűleg elesett, de a családi hagyomány szerint Oroszországba került s ott tábornokságig emelkedve 1849-ben az orosz sereggel Magyarországon megjelenő Szász (Sass) Pál azonos volt vele.¹

II. *Károly* (szül. 1798. jan. 25. Vizaknán.² Szellemi tehetsége csodálatosan korán fejlett „három éves korában már olvasott, hét évet töltve be, latinra ügynevezett constructionis error nélkül fordítván, Enyedre vitetett s ott egyszerre a negyedik diák iskolába a syntacticába lépett“.³ 1814 jun. 24. kapott bizonyítványt a Bethlen-kollégiumtól.⁴ 1814-ben a kolozsvári kath. liceum növendéke volt, 1815-ben a marosvásárhelyi kir. táblán juratus s 1817-ben tizenkilencz éves korában már ügyvédi oklevelet szerez. Még ez évben Zeyk Jánossal és Teleki Élelkel Bécsbe ment, hol különösen matematikával foglalkozott kitűnő eredménnyel.⁵ A vizsgálaton jelen levő orosz követ tetszését annyira megnyerte, hogy meghívta őt Szentpétervárra egyetemi tanárnak, mit Szász nem fogadott el. 1820-ban Enyeden segédjogtanár, 1821-ben rendes jogtanár lett.⁶

¹ V. ö. Protestáns képes naptár 1912. évi 38—44. lapjain dr. Vargha Zoltán krónikás elbeszélését Szász Pálról.

² 1798 jan. 25-ikén Szász János királybíró úrnak és Fülöp Debora asszonynak egy fia, ki 28-ikén megkereszteltetvén veszen Károly nevét. Keresztattya én, Herepei János (ref. pap) és keresztanya Lászlófi Anna. Az Úr éltesse! (Vizaknai ref. anyakönyv.)

³ Id. Szász Károly önéletrajza, dr. Szász Bélánál

⁴ Eredetije dr. Szász Bélánál.

⁵ A bécsi politechnikai intézet bizonyítványa 1820 aug. 7.

⁶ 1821 decz. 26. Kenderesi Mihály és Ajtai László eredeti hivatalos levele dr. Szász Bélánál.

1823-ban Alsófehérvármegye táblabírává, majd szülővárosa tiszteleti polgárává választotta s ettől kezdve Erdély politikai életében, a reformküzdelmekben fontos szerepet vitt. A M. Tud. Akadémia irodalmi érdemeinek elismeréséül¹ 1833-ban levelező-, 1834-ben rendes tagjává választotta. Ez évben a Ferencz királyhoz menesztett 12 tagú küldöttségben is benne volt Szász Károly. Ápril. 21-ikén pedig Vizakna országgyűlési követnek választja s még az nap fel is esküszik.² Megválasztották „úgy a saját érdemeiért, mint azért, hogy ezen város előtt szolgálatjokról kedves emlékezetű és közönségesen tisztelt nagyatyjába és atyjába vetett bizalomnak méltó örököse“.³ Az 1834. országgyűlésen, mint Erdély első törvényhozója s kitűnő szónoka vezérszerepet játszott. De éppen e miatt a kormány főben járó perbe fogta s jogtanári székét is fel kellett cserélnie 1839-ben a mathematicaival.

Még fiatal jogtanár korában, 1825 aug. 12. megházosodott, feleségül vette Münstermann Franciskát, M. János kolozsvári cs. kir. főharminczados⁴ és felesége Libich Franciska leányát, kit szüleinek kora halála után a báró Kemény család nevelt s náluk a gáldi kastélyban ismerkedett meg vele Sz. Károly.⁵

Egyre növekedő híre, népszerűsége ellenségeket is szerez neki, kik kétségbe vonják nemesi származását s így táblabírói tisztétől is megszeretnék fosztatni. Ekkor Szász Károly tanúkihallgatást tartat s Torda vármegye 1832 nov. 21. és 1834 jan. 2. hiteles formában birtokos nemesi származását igazoló tanúkihallgatásokat írásba foglalja s ezeket Alsófehérvármegye 1833 ápril. 12-ikén a megyegyűlésén felolvastatja s nemességét, mely ezelőtt is tudva volt, újabban is megismeri.⁶ Torda vármegye 1834 márcz. 3-án publikálja az enyedi professzor nemességét.⁷

1847 és 1848-ban ismét követje lesz Vizaknának a kolozsvári országgyűlésen, majd az únió kimondása után a pesti első nemzetgyűlésen. Br. Eötvös József felajánlja neki a vallás- és közoktatásügyi államtitkári (állodalmi altitkári) állást,⁸ melyre 1848 április 24. megkapja a kinevezést.⁹ A kormány Debreczenbe mene-

¹ L. életét és munkáit *Szinnyei József*: Magyar írók élete és munkái XIII. köt. 425—7. hasáb.

² Vizaknai Protoc. pol. 1834. pag. 45. no. 79.

³ Vár. lev.-t. 1834. Prot. no 77.

⁴ A Münstermann családról kevés az adat. János czimeres pecsétje nem egyezik ugyan meg a Westfaliában Münster városában lakó régi nemes M. család czimerével, de azért a közös eredet nem lehetetlen.

⁵ V. ö. *Szász Károly*: özv. Szász Károlyné, Münstermann Franciska, 1806—92 cz. művet.

⁶ Eredeti okirat Jablonczay J. Elek vármegyei h. jegyző aláírásával ellátva dr. Szász Bélánál.

⁷ Torda vármegye jegyzőkönyve az Orsz. levéltárban.

⁸ Eredeti levél 1848 ápril. 17. kelettel dr. Szász Bélánál.

⁹ Eredeti írat ugyanott.

külése után egy ideig miniszter nem lévén, ő vezeti a vallás- és közoktatásügyi tárczát. A szabadságharc leverése után őt is elfogják, de megmenekül, mert Haynau letétele miatt megneheztelve a bécsi kormányra, Szász Károlyt is szabadon bocsátja 207-ed magával. Az erdélyi főegyháztanács tanári állásába visszahelyezi, de mivel Enyedet az oláhok elpusztították volt, Marosvásárhelyen tanárkodik a híres Bolyai Farkas katedróján. Itt érte utól a halál hirtelen agyszélhúdés alakjában 1853 okt. 25-ikén. A vásárhelyi temetőben nyugszik.¹ Br. Kemény Zsigmond, a hú tanítvány, marandó emléket állított szeretett mesterének 1859-ben a Magyar Tud. Akadémiában tartott emlékbeszédében.² Megkapóan jellemzi benne a fényes elmét, a nagy tudást,³ a szerető szívet. Erdély nagy politikusa első jogtudósa, kiváló matematikus s kitűnő tanár volt s azonkívül elsőrendű szónok. „Az eszme és eszmény embere volt s égre emelt szemekkel úgy haladt végig az élet pályáján, hogy semmi közönséges, vagy aljas nem ragadt még sarujának talpára sem.”⁴ Kemény Zsigmond nem átalija bizonyosságot tenni róla, hogy ő Isten után Szász Károlynak köszön az egész világon legtöbbet.⁵

Felesége 39 évig élt özvegységben, hol egyik, hol másik gyermekénél. Vizaknával 1870-ben szakítanak, mikor is december 23-ikán az özvegy eladja szántóit és kaszálóit 5000 o. e. frt.-ért Kapeller Győzőnek.⁶ Meghalt 1892. okt. 31. Kolozsvárt, eltemetett férje mellé Marosvásárhelyt.

— Mielőtt id. Szász Károly hat gyermekéről szólnánk, kik utódaikban ma is fenntartják a család nevét, térjünk át öcscsére, III. Jánosra s ennek gyermekeire. Ő 1805 júl. 10-ikén született Vizaknán, Enyeden végezte iskoláit s 1828-ban feleségül vette nagybacsoni Ferentz Zsuzsánnát, F. József és Timár Erzsébet lányát. 1829—40-ig allodialis perceptor volt szülővárosában s 1837-ben helyettes főjegyző is. 1836-ban kurialis telke van a piacszerven, Szentpály Zsigmond szomszédságában a róm. kath. parochia közelében. A vizaknai birtokon megosztottak még atyjok halála után Károly bátyjával. A város több országgyűlésen képviseltette vele magát, így 1842, 1843, 1846 és 1848-iki kolozsvári diaetákon s 1848-ban ő is jelen van bátyjával a pesti első nemzetgyűlésen, mint vizaknai képviselő. 1845—48-ig senator s 1849 máj. 21-től júl. 26-ig vizaknai polgármester volt s ezután senatorrá

¹ Feleségét, ki 1892-ben, Julianna lányát, ki 1905-ben s Róbert fiát, ki 1906-ban halt meg, egy sírba temették vele, melyet egy nagy négyszegletes, minden oldalán felírással ellátott kő jelöl.

² Kemény Zs. tanulmányai II. 299—336. l.

³ „Valódi nagybirtokos, igazi olygarcha az ismeretek országában.” (Kemény.)

⁴ Kemény Zs. i. m. II. 327. l.

⁵ U. o. 336 lap.

⁶ Eredeti irat dr. Szász Bélánál.

lesz ismét¹ s az absolut korszak idején 1849—51-ig a vizaknai kerületi inspectori állást viseli. 1851 ápr. 27. tudatja, hogy a királybíróság megszűnt s a javadalom a királyi fiscusé.² 1852 ápr. 21-én Gyaluba neveztetik ki kerületi bíróvá, majd 1855-ben törvényszéki titoknok lesz. Vizaknáról elköltöztvén, ottani birtokát Timár Károlynak adja bérbe, ki az 1850-es években 450 frt árendát fizet.³ Szász János 28 évig élt a közügyeknek s a gyászjelentés szavai szerint mindvégig szelid és igazságos volt. 1866 márcz. 13-án halt meg Kolozsvárt. Házasságából három leánygyermek származott: Póli, Augustza és Zsuzsánna.

1. *Póli* szül. 1831 febr. 21. Vizaknán. 1852 ápr. 15-én férjhez ment unokatestvéréhez Szász Károlyhoz, ki akkor nagykőrösi tanár volt. Meghalt 1853 június 17-én Nagykőrösön, ott is van eltemetve. Különös előszeretettel foglalkozott a költészettel s több csinos költeményt írt Iduna írói álnév alatt.⁴

2. *Augustza* szül. 1834-ben Vizaknán. 1852-ben férjhez ment kisenyedi Székely Lajos pénzügyigazgatósági titkárhoz, kitől 1864-ben elvált. 1865-ben kisjeszeni Turóczy (Jeszenszky)⁵ Adóif fővámigazgató, miniszteri tanácsosnak lett a felesége. Meghalt 1908-ban Budapesten.

3. *Zsuzsánna* szül. 1837-ben Vizaknán, 1856-ban kolozsi Wagner Frigyes kereskedő, takarékpénztári igazgató és városi képviselő felesége lett Kolozsvárt.

Id. Szász Károlynak és Münstermann Franciskának, mint apjuk írta róluk: „többnyire rendkívüli elmetehetőségeik által egykor a hazában bizonyosan feltűnendő gyermekei“,⁶ valának: Juliánna, Károly, Róbert, Gyula, Domokos és Béla.

1. *Juliánna* szül. 1826 ápr. 28-án, Malomfalván.⁷ 1852-ben férjhez ment székesi Horváth Sámuel mérnök és m. kir. középítészeti felügyelőhöz. Meghalt 1905 febr. 6-án s apjával egy sírban nyugszik Marosvásárhelyt. Regényeket, elbeszéléseket fordított németből, francziából és angoltól.⁸

2. *Károly* szül. 1829 jún 15-én Nagyenyeden, Bethlen-u. 7. sz. alatti házban. 1849-ben vallás- és közoktatásügyi fogalmazó volt, majd a honvéd seregben, mint hadnagy szolgált. 1851-ben Rimaszombaton káplán, ugyan ez évben nagykőrösi tanár, 1853-ban

¹ Szereplését lásd *Bakk Endre*: Az 1848—49-iki szabadságharcz alatti események Vizaknán. 14., 27., 92., 114., 116., 197., 204., 211., 212. és 213. lap.

² Vizaknai protoc. polit. no 79.

³ Eredeti levelek Pruzsinszky Jánosné Székely Lenka birtokában.

⁴ *Szinnyei* i. m. V. kötet. „Iduna“.

⁵ A Jeszenszky család egy ága a XVII. sz.-ban Turóczból Háromszékre költöztvén, Turóczy nevet vett föl.

⁶ Id. Szász Károly önéletrajza. Dr. Szász Bélánál.

⁷ Édes anyja épen látogatóban volt a br. Kemény családnál.

⁸ *Szinnyei* i. m. XIII. köt. 425. h.

A szemerjai Szász család leszármazása.

Szemerjai Szász																								
Pál 1717—1783 V. 21. esk. 1756. I. 7. ~ Sombori Mária					János 1731—1777. V. 11.																			
Péter 1759. II. 25. †	József 1762. III. 25. N.-teremi Sükösd Jusztina	János 1765. X. 27. †	János 1767. X. 17—1827. esk. 1790. Aldobolyi Filep Debora	Pál 1770. III. 22. †	Rebeka 1772. X. 18. Papolczi Dávid Endre	Mária 1775. X. 21. †	Zsuzsánna 1780. IV. 1. Bene Tóbiás																	
Rebeka 1797. Cseri András		Mária 1797. Timár József		Terézia † 1827.		Pál 1792. III. 17. † 1809.		Károly 1792. I. 25—1853. X. 25. esk. 185. VIII. 12. Münsternann Franciska esk. 1806. II. 25—1892. X. 31.																
			János 1805. VII. 10—1866. esk. 1828. Nagybacsoni Ferentz Zsuzsánna		Póli 1831. II. 21—1853. VI. 17. Szemerjai Szász Károly. esk. 1852. IV. 15.		Augustia 1834—1908. 1. K.-enyedi Székely Lajos esk. 1852. 2. K.-jeszeni Túröczy Adolf esk. 1865.		Zsuzsánna 1837. esk. 1856. Kolozi Wagner Frigyes															
Juliánna 1826. IV. 28—1905. II. 6. Székesi Horváth Sámuel esk. 1852. IV. 12.		Károly 1829. VI. 15—1905. X. 15. 1. Szemerjai Szász Póli esk. 1852. 2. Barátosi Bibó Antónia esk. 1858. III. 28. 1837. VIII. 29—1900 III. 15.		Róbert 1831. IX. 4—1906. VII. esk. 1866. XII. 26. Nagybacsoni Ferentz Zsuzsánna sz. 1844. V. 15.		Gyula 1834. X. 22—1895. VI. 5. esk. 1865. XI. 11. Hintz Mária sz. 1845. V. 16. †		Domokos 1838. V. 24—1899. I. 8. esk. 1862. Ürögdí Nagy Ilka		Béla 1840. IV. 23—1898. VII. 7. esk. 1868. X. 26. Mentovich Juliánna.														
			Gyula 1866—90.		Károly 1867. †		Géza 1869. †		Kálmár 1870—81.		Zoltán 1871. †		Mária sz. 1872. X. 15. esk. 1901. Borsai Sziilló Árpád		Atadár 1873—90. sz. 1875. III. 12.		Margit 1875. III. 12. esk. 1908. Dr. Csengery Gyula		Zoltán sz. 1877. I. 28.		Ödön sz. 1878. V. 25.		Fanny 1879—87.	
János 1869. IX. 12.		Anna 1871. III. 3. Gyarmati Dezső		Béla 1872. X. 30. esk. 1905 Parádi Gizella		Iréen 1874. VII. 21. esk. 1896. Székely Ödön		Róbert 1876. V. 25. 1. Flammenbergi Brenner Fanny (elv.) 2. Maixner Valéria		Lili 1878. III. 23. esk. 1898. Beretvás Ferencz		Ilona 1879. XII. 16. Szöllösy János		Erzsébet 1881. IX. 17.		Domokos 1883. † ⁷³² 1886. Petran		András 1886. Rózsi		Fanny 1889.				
Jenő		Éva																						
II.-tól: Ilona sz. 1862. IV. 20. esk. 1884. Zseni József (elvált)		Póla 1863. X. 15. esk. 1882. I. 16. Görzsönyi Vargha Gyula dr.		Károly 1865. XI. 11. esk. 1891. IX. 17. Barátosi Bibó Ida		Béla 1868. III. 21.		Ida 1872. XI. 28. esk. 1891. VI. Várady (Borbély) Miklós		Margit 1877. VI. 21. esk. 1900. VI. 21. Gyügyei Farkas Elemér dr.														
Katalin sz. 1892. XII. 14.		György 1895. I. 5.		Ferencz 1898. V. 5—1903. IV. 19.		Pál 1901. VII.		István 1903. VIII. 20.		Károly 1905. X. 13.		Lajos 1907. XII.												

kecskeméti tanár lett. 1854-től Kézdivásárhelyen ref. pap volt, majd 1857-ben Kunszentmiklósról hívják meg lelkészül. Első feleségét, Szász Pólit 1853-ban elvesztvén, 1858 márcz. 28-án házasságot köt Kunszentmiklóson Bibó Antóniával, barátosi Bibó Károly kiskun-kerületi kapitány, majd nádori ítélőtáblai bíró s felesége jászkiséri Péter Zsuzsánna leányával. 1858. a M. Tud. Akadémia levelező, 1860. a Kisfaludy-társaság rendes tagjául választja. (1869. az Akadémiában rendes tag, 1878. igazg. tag., 1892—5. másodelnök, 1899 I. oszt. elnöke, 1899. tiszteleti tag lett.) Még ez évben solti egyházmegyei esperes s három év múlva szabadszállási pap lesz. 1865-ben a fülöpszállási kerület országgyűlési képviselővé választja. 1867-ben ministeri oszálytanácsos, 1869-ben pestvármegyei, 1872. jászkunerületi tanfelügyelő, 1875. cz. ministeri tanácsos, 1877. valóságos ministeri tanácsos lett. 1884 június 4. dunamelléki ref. püspökké s budapesti első lelkészszé választatott. 1891-től kezdve főrendiházi tag volt s 1896-ban a Lipótrend középkeresztjét nyerte. 1885—93-ig mint püspök egyházkerületének minden anya- s nagyobb leányegyházát mintegy 280-at meglátogatta, mindegyikben egyházi beszédet tartott s a községekben közvetlenül szerzett tapasztalatait feljegyezte s az egyházak erkölcsi és anyagi képét megrajzolta. E munkálat nyolcz nagy folio kötetet tölt meg s igen becses egyháztörténeti kútfőül szolgál.¹ Irodalmi működésének méltatására itt nem terjeszkedvén ki, csak annyit, hogy százharmincz nyomtatásban megjelent művet írt, illetve fordított.² mely hatalmas munkásság annál csodálatraméltóbb, mert e mellett lelkiismeretes hivatalnok, lelkész és püspök, jelentős társadalmi szerepet játszó férfiú s egyuttal gondos családapa is volt, ki azon felül a leggyámoltalanabbnak ügyes bajos dolgát is meghallgatta s szeretőszívvel magáévá tette. Meghalt 1905 október 15-én Budapesten s feleségével,³ ki 1900. márczius 15-ikén hunyt el, közös-, a főváros által ajándékozott díszsírhelyen nyugszanak a Kerepesi úti temetőben. Gyermekük:

a) *Ilona* sz. 1861. ápr. 20-án. Kunszentmiklóson. 1884-ben Zseni Józsefhez Pest vármegye aljegyzőjéhez ment, kitől 1910-ben elvált.

b) *Póli* sz. 1863 okt. 15-én Szabadszálláson. 1882 jan. 16-án férjhez ment dr. görzsönyi Vargha Gyulához, ki ministeri tanácsos s a m. kir. közp. statisztikai hivatal igazgatója. Számos vallásos tárgyú cikket és költeményt írt.⁴

¹ L. Protestáns Szemle XVIII. évf. 287. lap. *Kenessey Béla*: Emlékbeszéd Szász Károly felett.

² *Szinnyei* i. m. XIII. köt. 427—437. hasáb.

³ *Szilády Aron* és *Papp Károly*: Szász Károlyné emlékezete. Budapest 1900.

⁴ *Szinnyei* i. m. XIII. köt. 443., 444. h.

c) *Károly* sz. 1865 nov. 11-én Szabadszálláson. 1888-ban a vallás- és közoktatásügyi ministeriumba lépve, ministeri tanácsossáig emelkedett s 1910-ben az enyugi kerület országgyűlési képviselővé választván, megvált a ministeriumtól.¹ 1891-ben házasodott, feleségül vette unokatestvérét barátosi Bibó Idát, B. György ügyvéd, 48/49-iki honvédfuzárfőhadnagy és felesége Zseni Róza leányát. Gyermekeik a családfán láthatók.

d) *Béla* sz. 1868 márcz. 21-én Budapesten. 1899-ben törvényzéki bíró, 1911-től budapesti kir. ítéltáblai bíró.² Nőtlen.

e) *Ida* sz. 1872 nov. 28-án Kiskunhalason. 1891-ben másodunokatestvérének Várady (Borbély) Miklósnak (műszaki tanácsos † 1911.) felesége lett.

f) *Margit* sz. 1877 jun. 21-én Budapesten. 1900-tól gyügyei Farkas Elemér dr. budapesti kerületi orvos felesége.

3) *Róbert* sz. 1831 szept. 4-én Nagyenyeden. A szabadságharcot, mint honvédfőhadnagy küzdötte végig. Állami szolgálatba lépve a kereskedelmi ministeriumban osztálytanácsossáig emelkedett s a Ferencz József rend lovagja lett. 1844-ben feleségül vette nagybacsoni Ferencz Zsuzsánnát, F. József vizaknai senator lányát. Utolsó éveit Marosvásárhelyt töltötte nyugalomban. Itt is halt meg gyermektelenül 1906 júliusban.³

4) *Gyula* sz. 1834 okt. 22-én Nagyenyeden. Előbb a Viktoria biztosítótársaság vezérigazgatója volt Kolozsváron, majd az intézet bukása után állami hivatalba lépett s ministeri titkár lett.⁴ 1865-ben Hintz Máriát vette feleségül (Hintz György kolozsvári ág. ev. lelkész és Mauksch Matild l.) Házasságukból tizenegy gyermek származott, kik közül Gyula, Károly, Géza, Kálmán, Zoltán, Aladár, Fanny elhalván, jelenleg négy él: Mária, Margit, Zoltán és Ödön.

a) *Mária* sz. 1872 okt. 15-én Kolozsvárt; 1901-ben borsai Szüllő Árpád Ganzgyári igazgató neje lett.

b) *Margit* sz. 1875 márcz. 12-én Kolozsvárt, 1908-ban dr. Csengery Gyula marosvásárhelyi orvos vette nőül.

c) *Zoltán* sz. 1877 jan. 28-án Kolozsvárt. Hirlapíró Budapesten, nőtlen.⁵

d) *Ödön* sz. 1878 máj. 25-én Kolozsvárt, hirlapíró Marosvásárhelyt.

5. *Domokos* sz. 1838 máj. 25-én Nagyenyeden, már 1853-ban 15 éves korában letette az érettségi vizsgálatot. 1859-ben kolozsvári lelkészszé választatott. Ez idő óta élénk részt vett az erdélyi egyházkerület ügyeiben. Egyházkerülete igazgatótanácsossá,

¹ Szinnyei i. m. XIII. köt. 439., 440. h.

² Szinnyei i. m. XIII. köt. 412., 413. h.

³ Szinnyei i. m. XIII. köt. 444. h.

⁴ Szinnyei i. m. XIII. köt. 420. h.

⁵ Szinnyei i. m. XIII. köt. 444. h.

1878-ban generalis notariussá s 1885 május 26. püspökké választotta. 1896 febr. 25-től a főrendiház is tagjai közé számlálta. Püspöki munkásságát hiven tüntette fel az a domborművű térkép, mely az 1896-iki kiállításon ki volt állítva. Az ő fáradságos munkájának eredménye a kolozsvári theologia. Fontos szerep jutott neki a magyarországi protestáns egyesület s a magyarországi lelkészek özvegyei és árvái számára alapított gyámintézet megalapításában. A költészet terén is működött, de főleg az egyházi irodalom közzön sokat működésének.¹ 1862-ben házasodott, feleségül vette ürögdi Nagy Ilkát, N. Ferencz kolozsvári tanár és kissolyosi Simon Juliánna lányát. Meghalt 1899 jan. 8-án Kolozsváron, az ottani temetőben nyugszik. Egyetlen gyermekük *Károly* sz. 1863 aug. 6-án Kolozsvárt. 1892-ben a magyarigeni kerület orsz. gyűlési képviselővé, atyja halála után Marostorda-vármegye árvaszéki ülnökké választotta. Kétszer nősült, első felesége léczfalvi Vajda Ilona, († 1894.) V. Simon lánya, második Schuster Lujza. Mindkét házassága gyermektelen.

b) *Béla* sz. 1840 ápr. 23-án Nagyenyeden. 1865. a marosvásárhelyi főiskolán elnyerte a bölcsészeti rendes tanszéket, 1868-ban a Kisfaludy társaság rendes tagjává választotta. 1870-ben Kolozsvárt lett bölcsészettanár s 1872-ben a kolozsvári akkor megnyitott egyetemre a bölcsészet rendes tanárának nevezte ki a király (három ízben volt dékánja a bölcsészeti karnak) s a 80-as évek végén rektora az egyetemnek.) 1883-ban a M. Tud. Akadémia levelező taggá választotta.² 1868-ban házasodott, feleségül vette Mentovich Juliannát, M. Ferencz marosvásárhelyi tanár és léczfalvi Vajda Anna lányát. Házasságából tizenegy gyermek született. Meghalt Kolozsvárt 1898 júl. 7-én. Gyermekük:

a) *János* sz. 1869 szept. 12-én. Adóügyi jegyző Rákospalotán. Nőtlen.

b) *Anna* sz. 1871 nov. 3-án. Gyarmati Gyarmathy Dezső volt orsz. gyűlési képviselő, polgármester felesége.

c) *Béla* sz. 1872 nov. 30-án előbb magyardécei ref. lelkész, jelenleg Sepsiszentgyörgyön kollegiumi tanár és theologiai magántanár.³ 1905-ben feleségül vette Parádi Gizellát, P. Kálmán tanár s illenczfalvi Sárkány Lenke lányát. Gyermekük a családfán.

d) *Irén* sz. 1874 júl. 11-én. 1896-ban Székely Ödön nagyenyedi tanár felesége lett.

e) *Róbert* sz. 1876 máj. 25-én, m. kir. államvasuti mérnök Budapesten. Első feleségétől flammenbergi Brenner Fannytól elvált s nőül vette Maixner Valériát.

¹ *Szinnyei* i. m. XIII. köt. 414—417. h.

² *Szinnyei* i. m. XIII. köt. 410—412. h.

³ *Szinnyei* i. m. XIII. köt. 414. h.

- f) *Lili* sz. 1878 márcz. 23-án, 1898-ban Beretvás Ferencz földbirtokos neje lett.
- g) *Ilona* sz. 1879 decz. 16-án, Szöllősy János hadbírószázados felesége.
- h) *Erzsébet* sz. 1881 szept. 17-én. Pensiotulajdonos Budapesten.
- i) *Domokos* sz. 1883., máv. fogalmazó Kolozvárt. Felesége Petrán Rózsi.
- j) *András* sz. 1887.
- k) *Fanny* sz. 1889., felsőbb-leányiskolai tanítónő.

A családhoz tartozónak mondatik Szász Krisztina, laborfalvi Berde Áronné (esk. 1810., meghalt 1856.) ki egy a XVIII. században Laborfalván házasodott és költözött Szemerjai szásznak volt az utódja.¹ Szász Krisztinát azonban a családfán elhelyezni nem sikerült.

* * *

A család czímere, mint az Szász János (1805—66.) szín-elzéssel ellátott s az 1830-as évektől kezdve használt pecsétnyomójáról megállapítható.²

Kékkel és arannyal vágott paizs, felül kiterjesztett szárnyú, jobbra forduló galamb, mely négy búzaszálat tart, ezek közül három jobbra s egy balra hajlik. Alól két oszlop között magyar ruhás s jobbában nyitott könyvet tartó férfialak (pap) látható. A paizs felett jobbra forduló nyitott sisak nyugszik, melynek arany koronájából a paizsbelihez mindenben hasonló galamb emelkedik ki. Takaró vörös-ezüst mindkét felől.³

Görzsönyi dr. Vargha Zoltán.

¹ Berde Béla levele Dr. Vargha Zoltánhoz. Szucság 1908. VII. 23.

² *Szász János* ügyvéd (1731—77.) pecsétje, bár czímerforma, annak még sem minősíthető, a paizs és takaró összefolyó (jóllehet a lenyomat éles) sisak nincs s a sisakdísz helyén pontok és vonalak vannak. *Sz. János* királybíró (1766—1827.) koronás monogrammot használt pecsétjén, id. *Sz. Károly* (1798—1853.) Sz. K. betűk felett repülő s három búzaszálat tartó galambot vésetett pecsétnyomójára.

³ E pecsétnyomó Turóczyné Szász Augusztia tulajdonába volt. A takaró kifogástalanabb lenne, ha a paizs színét (kék-arany) viselné.

II. Rákóczy György 1657-iki lengyel hadjárata alkalmával tatár fogságba esett erdélyiek jegyzéke.

Kemény János uram. Kornis Ferencz. Nagy Tamás. Béli Pál. Huszár Péter. Mikola Sigmond. Sebessi Miklós. Apaffi Boldizsár és Mihály. Szalánczi Gábor, megholt. Domokos Tamás.

Vitéz Gábor. Földvári Ferencz. Torma Mihály. Szilvási Mátyás. Ajtoni István. Korodi Gergely. Horvát György. Radák Imre. Váradi Gábor. Fekete Péter.

Safar István, konyhamester. Romoz János. Viceispánok, köznemes emberek sokan. Mezei és hajdúkapitányok, hadnagyok, fő- és közlegényekkel sokan. Ispán Ferencz. Korodi Mihály.¹ Vér György. Stephan Ferencz. Török István. Károli Mihály.

Barcsai András. Kovács Gergely. Sebessi Pál. Mikó László. Bassa Tamás. Nemes György. Jankó Ferencz. Bonis Mátyás. Domokos Péter. Farkas Sigmond.

Mihálcz Ferencz. Kálnoki János. Daczó Gergely. Apor András. Apor Ferencz. László Pál fiával együtt. Mikó János. Imecz Tamás és Pál. Losonczy Ferencz. Apor Péter.

Bodor Péter. Hadnagy János. Turi János. Donát Farkas. Székely Bálint. Cserei György. Donát László. Jankó Miklós. Szacsvai István. Brige György.

Ispán Miklós. Tövissi Dániel. Eperjesi István. Désfalvi György. Herczegh András. Kassai Miklós. Toroczkai Miklós. Ferenczi István. Gálfi István. Farkas István. Bíró István. Moga András.

Keczeli Sigmond. Gálfi Mihály. Zolia Pál. Négy dragony hadnagy. Köpeczi Mihály. Köpeczi János. Ozdi Miklós. Ozdi György. Szilágyi János. Dósa Gergely.

Dósa András. Nagy István. Daczó János. Aranyos és marusszéki három hadnagy. Mikó Péter. István Geréb. Itves Péter. Czakó Pál. Pál Demeter. Sándor Mihály.

Borbély János. Szebeni István. Fodor Ferencz. György András. Kelemen² lovászmester. Csontos István. Váradi István. Kassai Mihály. Kasvári András. Csutak Péter.

Demjén Pál. Boér kettő. Keresztúri, két Sárosi. Jármí György. Károli Gergely. Bodvai Gergely. Katonai Mihály. Balkó András szolotvai. Gergely Márton martonosi. Nyilas Péter Gyéresen.

Ugyanott Bethlen Elek írásával: „Lengyel országban tatár kézben nevezetes emberek ezek estek, kiknek regyestruma ez. 1657. Az ifjú Rákóczi Györggyel az kik lengyel országban bementek volt és tölle ott maradtak az magyar táboron.“

(Eredetije gróf Bethlen Gábor keresdi levéltárában.)

Dr. Lukinich Imre.

¹ *Oldalt megjegyezve:* Gasi megholt, az kis Pap is megholt.

² Áthúzza: László.

Farkas Zsigmond családi feljegyzései

1725—1753.

Dicsértessék az Ur Jézus Kristus!

Születtem én *Farkas Sigmond* 1725. die quinto Decembris. Az feleségem *Nagy Julia* született 1725. die 25 Martii. Az hugom *Farkas Mária* született 1731. husvét napján. Az öcsém *Farkas Moses* született 1737. karátson előtt egy héttel. *Kalára* született 1745. Fülep-Jakab napján vecsernyekor. *Sándor* született 1748. husvét előtt egy héttel. Dicsősség Istennek az egekben örökké. Ámen.

Az atyám hoz meg *Farkas Sándor* 1748. Sz. Margit nap előtt egy héttel, az Isten nyugossa meg, adjon elhervadhatatlan koronát.

Vettem el magamnak *Nagy Juliát* 1744-ben die sexto Januarii.

Az fíjam *Gábor* született Renata napján, ultima Februarii 1753-ban.¹

(Eredetije *Verbőczy* Decretum juris consuetudinarii incltyi regni Hungariae et Transylvaniae, Debreczen. 1611. cz. munkájának a szászvárosi ref. Kún-kollegium könyvtárában levő példányának a *Carmina* utáni üres levelén. E könyv egykor branyicskai Nagy Lászlóé volt.)

Ferenczy Sándor.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Adattár.

7.

Bethlen János leányának, Zsófiának temetésére szóló meghívó.

Teremi, 1668 május 18.

Szolgálatomat ajánlom kglmednek, mint jóakaró uramnak, öcsémnek, lelki testi áldásával látogassa Isten kglmedet.

A világot a mint hatalmasson teremtő, úgy megmérsékelhetetlen bölcsességgel igazgató Istennek csudálatos rendtartása az: hogy ez világnak minden dolgait változásokkal, úgymint a jókat gonoszokkal, a gonoszokat jókkal elegyítse, melyet kiváltképpen az ő hiveiben magának dücsőségére, emezeknek lelki épületekre viszen végben, hogy az sanyargatás majd meghaladja az áldásokat és egy édes helyét ez életben számos keserűségek töltsék. Melyet mindazáltal mind ez világon szent lelke vigasztalásával, mind pedig ennek végén az örök boldogsággal felejtessen el hiveivel. Ez

¹ E följegyzések Nagy Iván 32 Farkas családja közül melyikre vonatkoznak, nehéz eldönteni. Azt hisszük, hogy nem tévedünk nagyot, ha a borbátvízi, vagy aml még valószínűbb, a gyulafehérvári Farkas családra vonatkoztatjuk ezen adatokat.

örömet üdvösséges szomorúsággal mértéklő isteni gondviselésnek példája vagyok ma, midőn gyermekimnek öröme napja közzé elegyítette őfelsége szerelmes leányom *Bethlen Sofi* halálát, a ki veres apró himlőben megbetegedvén, kilenczed nap sok viszontagságos fájdalmi és változási után életének 14. esztendejében lelkit Istennek ma, úgymint 18. Maii délután egy órakor megadá. Kinek is meghidegedett teteminek eltakarítását rendeltem ez jelen való májusnak 23. napjára itt teremi templumban lenni. Mely szerelmes gyermekem temetésén, hogy kglmed jelen lenni ne neheztelje, kglmedet kérem, mint jóakaró uramat öcsémet, melyre kglmed maga halandó sorsa és ez világnak sok ezer színű változása intse intse kglmedet. Tartsa meg Isten kglmedet jó egészségben. Datum in Teremi, die 18 Maii Anno 1668.

Kglmednek szeretettel szolgáló atyjafia

Bethlen János mpr.

Kívül: Tekintetes nemzetes Bethlen Elek uramnak etc. (Zárópecsét.)

(Eredetije gr. Bethlen Gábor keresdi levéltárában.)

Dr. Lukinich Imre.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

8.

**Gr. Hadik András leányának Lubomirski Márton herczeggel
kötendő házasságára meghívó.**

Szeben, 1765 július 4.

Méltóságos Gróf!

Szent tetszéséből származott a mennyei felségnek az, hogy Lubomirski Márton őherczegsége szive tiszta szeretetre gerjedvén itthon lévő nagyobbik kedves leányom személyéhez, azt magának élete kedves párosítására el is jegyezné. Minthogy pedig a nevezett herczeg felséges királyától e végre nyert kegyelmes engedelme mellett közinkbe immár szerencsésen le is érkezett, említett kedves gyermekünknek a szent házasság által őherczegsége mellé leendő kiadattatásának idejét határoztam ezen mostan folyó hónap 14-dik napjára. Mely kellemetes alkalmatosság magában is elégséges bővségű örömmel fogja kedves társommal együtt atyai szívünket tölteni, de ekkori gyönyörködésünket a mlgos úr és mlgos asszony személyes jelenléteknél megnyerhetése még nagyobbban öregbítene. Annak okáért nagy bizodalommal a mlgos urát és mlgos asszonyt kérni kívántam, ne terheltesse a jelentett napra közinkbe való jelenésekkel atyai szívünk kellemetes örömet nagyobbítani. Ki ebben

is nyilván tejendő szives indulatjokat viszontagolni kívánva, vagyok
Méltóságos Gróf

köteles kész szolgája
Szeben, 4-ta Julii anno 1765. *Gr. Hadik András* mpr.

Kívül: Illmo D^{no} Gregorio comiti de Bethlen etc. Folth. (Záró-
pecsét.)

(Eredetije gr. Bethlen Gábor keresdi levéltárában.)

Dr. Lukinich Imre.

9.

Br. Brukenthal Sámuelné Kloknern Zsófia szomorújelentése.

Nagyszeben, 1782 május 15.

Méltóságos Gróf Úr!

Azon adósságot, mellyel a természetnek minden halandók tartoznak, minnyájunknak egyszer le kellett fizetni. Ezen örökös és változhatatlan törvény engemet is mái napon igen gyászos és igen szomorú kötelességre kényszeríte, a midőn nagy és felette fájdalmas megilletődésemmel kell a Méltóságos Úrnak jelentenem, hogy az mindenható Úr Isten kedves életem párját, néhai *Kloknern Soffia* asszonyt, a ki velem való öszvekelésének idejétől fogva életének utolsó pontjáig, mind örvendetes, mind kedvetlenebb napjaimba és a szerencsének mindennémű változásai között való-ságos hiv társam és tökéletes igaz segítségem vala, életének 57-dik, velem töltött kelemetes és szelid házassági idejének pedig 36-dik esztendejében, ezen nékem szomoruan folyó esztendőnek és hó-napnak 15-dik napján délyesti hét óra tájba, az élők közül és mellőlem ez halandóságból az örökké valóságra véletlenül általköltöztette, nékem végső órámg tartó elfelejhetetlen bánatomra. Melyet a midőn mély és érzékeny fájdalmaim között is a Méltóságos Úrnak jelentenék, különös szives indulattal vagyok a Méltóságos Gróf Úrnak

megszomorodott kész köteles szolgája

B. Brukenthal Samuel mpr.

Nagyszebenben, Pünkösd havának 15-dik napján 1782-dik esztendőben.

Kívül: Illustrissimo Domino Comiti Gregorio seniori de Bthlen etc. Szászváros. (Zárópecsét.)

(Eredetije gr. Bethlen Gábor keresdi levéltárában.)

Dr. Lukinich Imre.